

relačními a funkčními morfémy. Vlastní třídu morfémů tvoří souřadné spojky a rovněž adverbia. Upozorní se i na jevy, které tradiční gramatiky ne vždy respektují, např. slovesnou modalitu.

Problematiku „syntematiky“ zastupují další dva komunikáty. M. FRUYTOVÁ (Syntaxe et sémantique dans la description de la fonction suffixale, s. 485—503) sleduje z formálního i významového hlediska sufixální funkce a dosahuje tak jejich rozčlenění do tří kategorií: 1. sufixy s čistě syntaktickou funkcí, způsobující změnu gramatických kategorií nebo slovního druhu, 2. sufixy s čistě sémantickou funkcí a 3. sufixy s funkcí syntaktickou a sémantickou. Autorka poukazuje na nedostatky současných gramatik, které se zabývají sufixy okrajově (často uvádí jen jejich seznamy) a zdůrazňuje jejich důležitost mezi jazykovými elementy. X. MIGNOT (Y a-t-il des verbes délocutifs en latin?, s. 505—512) polemizuje s *Benvenistovým* chápáním delokutivních sloves v latině a ukazuje, že se zde jen ve velmi omezeném rozsahu využívá možnosti vytvoření vztahu mezi lokucí a skutečným denominálním slovesem.

V závěrečné podskupině jsou pertraktovány otázky významu gramatických prostředků. B. GARCIA-HERNÁNDEZ (Le Système de l'aspect verbal en latin, s. 515 až 536) chápe slovesný vid jako sémantickou kategorii, která je založena na analýze děje nebo procesu dějů ve vztahu k patřičnému stupni jeho vývoje a k patřičnému vymezení jeho trvání. Diferenciuje tři roviny jeho realizace: expresivně gramatickou (*vivit x vixit*), perifrastickou nebo lexikálně gramatickou (*vivere pergit x vivere desinit*) a lexikální (*vivo x morior*). F. LETOUBLONOVÁ (Latin tantum, dum, tamen, quamquam. Cause, quantite, concession et restriction, s. 537—554) sleduje vývoj latinských adverbí *tantum*, *dum*, *tamen* a *quamquam* z diachronického i synchronického pohledu a využívá také aspektu konfrontačního. A. ORLANDINIOVÁ (Négation, quantification et modalités, s. 555—568) předkládá sémantickou analýzu negace u latinských sloves vnímání, myšlení a projevoování.

Přehled ukazuje, že latinistika se nebrání metodickým postupům moderní lingvistiky. Současně však vzniká v zájmu jasnosti a průhlednosti nutnost neztrácet ze zřetele principiální věci a zásadně dbát na metodologickou čistotu. Sborník poskytuje badatelům nejen cenné informace rázu teoreticko-metodického, ale naznačuje i orientaci v dalším výzkumu.

Elena Marečková-Štolcová

The Eight International Colloquium ou Mycenaean Studies, Ochrid 16.—22. 9. 1985.

V září 1985 uspořádala Makedonská akademie věd a umění se sídlem ve Skopji ve spolupráci s Comité International Permanent des Études Mycéniennes v pořadí již 8. mezinárodní kolokvium mykénských studií. Za předsednictví spolurozluštitele mykénského lineárního písma B Johna Chadwicka z Cambridge se sešlo v makedonském Ochridu 30 mykénologů z celého světa a jednalo tu v týdnu od 16. do 20. září 1985 o nejrůznějších aspektech rozboru mykénské řečtiny, jež se skrývá pod tzv. lineárním písmem B s památkami ze 14.—13. stol. př. n. l., i studia mykénské epochy ve vývoji starořecké společnosti. Na kolokviu bylo předneseno celkem 25 referátů. Jejich znění bylo předem organizátory rozmnoženo, takže tradice důkladné a kritické diskuse o jednotlivých referátech byla dodržena i při tomto kolokviu. Těžiště jednání bylo v oblasti jazykového rozboru mykénských textů a jejich obsahové interpretace.

Celá řada referátů se dotýkala epigrafické problematiky egejských písem. Vassilis L. Aravantinos (Théby) podal zprávu o objevu nových 61 hliněných fragmentů v areálu mykénského paláce v Thébách; jde vesměs o pečetní střípky se znaky lineárního písma B, připojované k různým položkám palácové administrativy; mezi 29 dobře identifikovatelnými mykénskými slovy se mimo jiné objevují vlastní jména označující Théby (te-qa-de *The^wans-de* „do Théb), příp. zdejší příměstská obyvatelé (pa-ro-te-qa-jo *Paro-thēg^waios* — zřejmě v protikladu k vlastním Théba-

nům, pro něž se již dříve našli výraz *au-to-te-qa-jo* **Autothēwaios**. Z dalších zajímavých toponym lze uvést *ka-ru-to* **Karustos** (Karystos na Euboji?) a *a₂-pe-a₂-de* **Abe(h)ans-de** „do Ab(e)ai ve Fókidě“.

Obecnější problematice početních střípků v mykénských palácových archívech věnoval pozornost Thomas G. Palaima (New York) ve stati „Sealings and Their Record-Keeping Contexts at Pylos“. Zdůraznil zejména jejich důležitou kontrolní funkci v palácové administrativě, ve srovnání s praxí známou z minojské Kréty a Blízkého východu tu však pozoruje jistá funkční omezení. Emmett L. Bennett (Madison, USA) a přednesl výsledky svého pokusu o dílčí systematizaci ideogramů lineárního písma B. Na základě své analýzy vybraných ideografických znaků dochází k závěru o značných rozdílech v tvorbě ideogramů mezi oběma egejskými linerárními písmi (A i B). José L. Melena (Vittoria-Gasteiz, Španělsko) ve stati „On Untransliterated Syllabograms *56 and *22“ přednesl návrh na transliteraci uvedených znaků slabičnými hodnotami *pe₂* a *pl₂* (paralelně k znaku č. 29 = *pu₂*). Podle autora jde o řecký grafický odraz předřecké egejské hláskové kvality *m^b + e, i, u*, již Melena předpokládá pro minojskou krétštinu lineárního písma A a která v systému lineárního písma B plnila funkci grafických variant *be/bhe, bi/bhi, bu/bhu* vedle základních znaků č. 72, 39, 50, zachycujících fonetické hodnoty *pe, pi, pu*. Specifickým problémem mykénské epigrafiky se zabýval Oswald Panagl (Salcburk) ve svém příspěvku „Das Wortkonzept der mykenischen Schreiber aus sprachwissenschaftlicher Sicht.“ Sledoval v něm projevy kolísání písmařské praxe v spojitějším či nespojitějším způsobu psaní některých mykénských slov a zformuloval na základě svého rozboru obecnější závěry o mykénském názírání na slovo jako samostatnou graficko-lingvistickou jednotku. Yves Duhoux (Lovaň, Belgie) provedl ve stati „Linéaire B crétois et continental: éléments de comparaison“ důkladné epigraficko-lingvistické srovnání dokladů lineárního písma B z Kréty a z řecké pevniny a vyslovil závěr o existenci tří stadií ve vývoji lineárního písma B: a) rané společné stadium v počáteční vývojové fázi lineárního písma B, b) stadium geografického rozdělení zejména na oblast krétskou a pevninskou, c) stadium lokální diferenciace v jednotlivých palácových centrech. Z jiného hlediska se pokusil o vystižení rozdílů mezi archívy v krétském Knóssu a v pevninském Pylu Imre Tegyei (Debrecín) ve stati „Scribes and Archives at Knossos and Pylos: a Comparison“. Autor tu srovnává knósské a pylské tabulky serií A- a B- (s ideogramy osob) a vysvětluje zjištěné rozdíly jednak odlišnou písmařskou praxí, jednak však i výraznými rozdíly v politicko-ekonomické situaci mezi Knósem (nerušený rozvoj) a Pylem (odsťředivě tendence, hrozba vnější agrese).

Současné korpus krétského lineárního písma A zkoumal J.-P. Olivier (Brussel) se zajímavými výsledky („Le linéaire A approches quantitatives“): Celkový počet lineárních A textů činí podle něho 1427 (lineární písmo B: 4765), počet doložených lineárních A znaků jen 7362 (LB: 57 398); texty však pocházejí neméně než z 33 míst (z 29 krétských a 4 ostrovních; lineární písmo B je naproti tomu doloženo na 10 místech, z toho na 3 krétských a 7 pevninských) a jsou uloženy ve 27 různých archeologických muzeích či sbírkách příslušných lokalit. Přehled současných vědomostí o tzv. písmu kypersko-minojském z 2. pol. 2. tis. př. n. l. připravila Emilia Massonová (Paříž) ve stati „Les écritures chypro-minoennes: état present des connaissances et des ignorances“. Podala mj. informace o nejnovějších nálezech (např. Palaipafos z 2. pol. 11. stol. př. n. l., Maa a Kalavassos), upřesnila grafickou platnost některých znaků, skepticky se však vyjádřila o možnostech brzkého rozluštění kteréhokoli ze tří dnes uznávaných kyperskominojských grafických systémů. Anna Sacconiová (Řím) pak řešila ve stati „Les marques de potiers et les écritures crétoises“ místo tzv. hrnčičských značek v komplexu památek starokrétské písemné kultury.

Druhý velký okruh přednesených referátů se dotýkal gramatiky jazyka lineárních B textů. Obecnějším problémem vztahu mykénské grafiky a pod ní skryté fonetické reality se zabývala Anna Morpurgo-Daviesová (Oxford) ve stati „Mycenaean and Greek Syllabification.“ Autorka tu sledovala rozdíly mezi mykénským a kyperským přístupem k slabičnému zachycování řečtiny a vyvodila z písmařské praxe uplatňované v těchto dvou slabičných písemných systémech zajímavé závěry o rudimentárním lingvistickém povědomí starých egejských a kyperských písmařů. Ljiljana Crepajacová (Bělehrad) rozebrala ve svém příspěvku „Indoeuropäische Gutturale im Griechischen und mykenische Zeugnisse“ výskyt palatálních a velárních oklu-

zív v mykénské řečtině — se závěrem, že mykénské texty ukazují na existenci jistých rozdílů mezi oběma uvedenými souhláskovými řadami v rané řečtině: někdejší palatální okluzivy se v kontaktu s **-u-** chovají jako čisté labiovelaráry, kdežto velární okluzivy jako čisté velaráry. Antonín Bartoněk (Brno) ve svém referátě "On the Sources of Iuxtavocalic s in Mycenaean" rozebral rozmanité zdroje antevokálního **(-)s-** v mykénské řečtině (poté co bylo v rané řečtině postavení hlásky s značně oslabeno) a pokusil se na základě tohoto rozboru přisoudit mykénské Z-ové grafice palatální fonetickou hodnotu **ts, dz**, kdežto mykénské S-ové grafice nepalatální hodnoty **ts, s**.

Jmenné morfologii věnoval pozornost Ernst Risch (Curych) ve stati „Die mykenischen Personennamen auf -e“. Jsou v ní důkladně rozebrány všechny typy osobních jmen končících na **-e** a konstatováno, že celá řada z nich potřebuje zvláštní vysvětlení; patří sem zejména jména na **-es**, jež jsou variantami k diftongickým **eu-**kmenům, dále zkrácené, domácké formy vlastních jmen, vyskytující se nežádka ve vokativní podobě, a některá osobní jména výrazně cizího původu. Martin S. RUIPÉREZ (Madrid) se v příspěvku "Subjunctive Forms in the Mycenaean Texts" zamýšlel nad možností existence konjunktivů v mykénských textech a pokusil se je identifikovat jednak v mykénském tvaru **te-re-ja**, ježž RUIPÉREZ čte jako **teleiā(t)**, a jednak v některých výrazech s enklitickým **qe = kwe**; to totiž může podle R. pod sebou skrývat — vedle běžného kopulativního **kwe** (= řec. **te**, latinské **-que**) — v některých případech i modální partikuli **k^wen**, jež by takto byla mykénskou podobou alfabetickeho **ke(n)**, známého jako modální partikule z celé řady klasických řeckých dialektů. Mykénskými slovesnými prefixy se zabýval Jean-Louis PERPILLOU (Rouen) ve stati „**En, ens, eks** en mycénien“, ze zvláštností jejich doložení (neobjevují se v mykénštině ve funkci předložek) usoudil na nevhovový charakter jazyka lineárního písma B, sloužícího pouze cílům hospodářské administrativy.

Dva účastníci se ve svých příspěvcích zaměřili na etymologický výklad vybraných mykénských slov. Alex LEUKART (Ženeva) v příspěvku „Mycenaean O-NU-KA, O-NU-KE etc.: a Concealed Root-Compound?“ předpokládá pod lineární grafikou **o-nu-k-** paralelní existenci dvou různých lexémů, jednak substantiva **onuks** < *onukhs „dráp, nehet“, jednak složeného adjektiva **o- + nukh-** „přišitý“, jehož druhá složka je odvozena od kořene **nukh-** (srov. **nyssō** „píchám“). Lydia BAUMBACHOVÁ (Kapské Město) se pokusila ve stati „Mycenaean tu-ru-pte-ri-ja and Herodotus II 180“ podepřít interpretaci uvedeného mykénského výrazu jakožto označení pro „kamenec“ (struptioniá) rozbořem známého Hérodota místa, podle něhož egyptský král Amasis daroval do Delf po požáru tamní věštírny 1000 talentů zmíněného minerálu.

Dva příspěvky tvořily určitý přechod od druhého k třetímu tématickému okruhu, zaměřenému společensky: obsahovaly všestranný jazykový i věcný rozbor určitého mykénologického terminologického okruhu. C. J. RUIJGH (Amsterdam) rozebral ve svém referátu „Da-ma/du-ma damar/dumar et l'abreviation DA“ veškeré doklady mykénského výrazu **du-ma/du-ma** „pán“ a sledoval jeho vztah k zkratce **DA**, jež označovala v mykénských textech osoby s určitým stupněm právní nebo administrativní nadřazenosti. Petar H. ILIEVSKI (Skopje) se zamýšlel v příspěvku „A-ko-ro-go-ro and Terms for Farmer in the Linear Texts“ nad mykénskými výrazy označujícími rolnickou profesi a došel k názoru, že v mykénštině chybí obecný výraz pro „rolníka“ proto, že v mykénské společnosti nemělo ještě obdělávání půdy charakter specifické profese.

Třetí okruh kolokvia byl zaměřen k řešení společenských a hospodářských otázek. I zde autoři důsledně vycházeli z rozboru lineárních B textů, většinou se však přitom soustředovali na dokumenty z messénského Pylu. Pia de FIDIO (Salerno) se zabývala v příspěvku „Le role des communautes de village dans le royaume de Pylos“ vztahy mezi pylskou palácovou správou a venkovskými občinami z nejrůznějších hledisek (odvádění daní, problematika vlastnictví půdy, vztahy mezi místní a centrální mocí); zároveň jsou tu po stránce etymologické i obsahově analyzovány hlavní ekonomicko-politické termíny doložené na pylských tabulkách. Jeden z těchto termínů, **te-re-ta telestās**, byl věcně rozebrán ve stati Pierra CARLIERA (Nancy) „A propos des te-re-ta“ a autor pak na základě tohoto rozboru vyslovil své závěry o právním rozčlenění obdělávané pylské půdy do čtyř základních typů. Cynthia W. SHELMEKDINE (Austin, USA) věnovala v příspěvku „Industrial Activity in Mycenaean Kingdoms“ pozornost informacím, jež vyplývají z lineárních tabulek naleze-

ných v tzv. severovýchodní dílně pylského paláce a dotýkají se palácové organizace práce v oblasti řemesla. A John Chadwick (Cambridge) se pokusil ve stati "The Muster of the Pylian Fleet" vyvodit z rozboru pylských tabulek registrujících veslaře zajímavé závěry o způsobu vystrojování pylského loďstva; veslaři tu představovali branný kontingent z řad svobodných bojovníků různých obcí. Knósským tabulkám věnoval naproti tomu důkladnější pozornost pouze John T. Killen (Cambridge) v příspěvku "Piety Begins at Home: Place-Names on Knossos Records of Religious Offerings". Cílem jeho stati byl pokus o lokalizaci míst, o nichž je řeč na knósských textech registrujících náboženské obětiny; autor dochází k závěru, že šlo vesměs o lokality ležící v těsné blízkosti Knóssu.

VIII. mykénologické kolokvium v Ochridu navázalo ústrojně na předchozí kolokvia, přineslo řadu nových podnětů pro další mykénologická zkoumání a mimo jiné přivedlo do řad mykénologických badatelů novou krev v podobě několika mladých pracovníků, kteří byli poprvé pozváni k účasti na tomto vrcholném mykénologickém zasedání.

Antonín Bartoněk

Mykénologické kolokvium 17. mezinárodní konference Eirene, Berlín (NDR), 11.—15. 8. 1986

Berlínské mykénologické kolokvium se konalo přesně 30 let po vůbec prvním kolokviu v historii mykénologie, jež bylo organizováno v r. 1956 v Gif-sur-Yvette nedaleko Paříže. Přitom je třeba zdůraznit, že i v rámci komitétu Eirene (Výboru pro podporu klasických studií v socialistických zemích) nalezla mykénská problematika poměrně brzy své opodstatnění, a to již hned v dubnu 1957 při první, ustavující konferenci Eirene v Liblicích. Mykénologická témata se příležitostně dostávala na pořad jednání i na některých dalších zasedáních Eirene, např. v r. 1958 v Erfurtu. První samostatné mykénologické kolokvium bylo v rámci komitétu Eirene uspořádáno v dubnu 1966 v Brně, poté následovala mykénologická kolokvia ve Zhořelci a v Berlíně (1967), v Kluži (1972), v Dubrovniku (1974) a v Praze (1982); při některých jiných zasedáních Eirene byly pak mykénologické příspěvky zařazovány do programů jiných sekcí, např. v r. 1976 v Jerevanu.

Organizátoři berlínského kolokvia soustředili přihlášené referáty do dvou hlavních okruhů — sociálněekonomického a lingvistického. V prvním z obou okruhů byla věnována pozornost hlavně lineárním B textům z Pylu, jež jsou po stránce obsahové nejzajímavější ze všech textů psaných lineárním písmem B. I. Tegey (Debrecín) řešil na vybraných textech problematiku pylského hospodářství, I. von Bredow (Sofia) se zabývala postavením osoby označované jako qa-si-re-u *g^wa-sileus* v pylském státě, P. de Fidio (Salerno) hovořila o organizaci práce s bronzem v Pylu, H. Ota (Tokio) věnoval pozornost rozboru pylských textů o pozemkovém vlastnictví, R. Witte (Berlín) se pokusil o utřídění termínů označujících různá povolání doložená v mykénských textech. O kulturní problematice mykénské doby a jejím společenském pozadí pojednal G. Korrés (Athény) ve svém příspěvku o pohřebních zvycích v mykénské Messénii. A. Zajcev (Leningrad) hovořil o původu mykénského válečného vozu a G. Bockischová (Berlín) analyzovala kořeny mýtu o Héléne a Melénoi.

Lingvistické otázky týkající se problematiky lineárního písma B byly řešeny ve dvou referátech: A. Bartoněk (Brno) předložil pokus o klasifikaci ideogramů lineárního písma B a vyslovil závěry o charakteru lexika lineárního písma A. C. J. Ruijgh (Amsterdam) podal fonologickou a morfologickou analýzu vybraných hiátových jevů v mykénštině. Ve třech zbývajících příspěvcích byly rozebírány vztahy egejských písem a jazyků k jiným jazykovým oblastem, a to k frýžštině (L. S. Bajunová: Moskva), ke kárštině (J. Otkupščikov: Moskva) a ke kavkazským jazykům (R. Gordesiani: Tbilisi).

Berlínské mykénologické kolokvium důstojně navázalo na dlouholetou tradici my-